

**ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการนักสังคมสงเคราะห์
ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ**
**Student care and support system and the need for social workers in the
secondary education area, Samut Prakan Province**

ศุกฤตา สุริยะมณี

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Sukita Suriyamanee

Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540

E-mail: Suriyamanee03@gmail.com

กฤตวรรณ สาหรัย

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/8 ถนนเทพรัตน์ ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

Kittawan Sarai

Faculty of Social work and social welfare, Huachiew Chalermprakiet University
18/8 Thepparat Rd, Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn 10540

E-mail: Khanittha94@gmail.com

(Received: 24 July 2024; Revised: 2 August 2024; Accepted: 6 May 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ประชากรกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมตอนปลายในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการจำนวนทั้งหมด 397 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนอยู่ในเกณฑ์พื้นฐานครอบครัวที่ดีไม่มีการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่นักเรียนส่วนใหญ่มักพบเห็นพฤติกรรมความรุนแรงภายในโรงเรียน คุณครูที่ปรึกษาสามารถให้คำปรึกษานักเรียนได้ในกรณีที่นักเรียนเครียด วิตกกังวล หรือความต้องการความช่วยเหลือ ทางโรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นอย่างมากมีกิจกรรมส่งเสริมให้กับนักเรียนและนักเรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักนักสังคมสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับปานกลางจึงเป็นไปได้ว่านักเรียนยังไม่เข้าใจบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน แต่นักเรียนคิดว่านักสังคมสงเคราะห์จะสามารถช่วยลดปัญหาซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายให้กับนักเรียนได้

คำสำคัญ : นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน



Abstract

The study on the student care and support system and the need for social workers in the secondary education area, Samut Prakan Province has the objective of studying the student care and support system in the Samut Prakan secondary education area to study the need for social workers in secondary schools. The sample population of high school students in the Samut Prakan Secondary Educational Service Area totaled 397 people. The results of the research found that Students are in good family backgrounds and do not have any involvement with drugs, but most students often witness violent behavior within the school. Counselors can advise students in cases where students are stressed, anxious, or in need of help. The school places great importance on students. There are promotional activities for students and students participate in activities organized by the school. Most students know about social workers at a moderate level, so it is possible that students do not yet understand the role of social workers in schools, but students think that social workers can help reduce depression and suicide among students

Keywords : School social worker, Student care and support system

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีมาตั้งแต่อดีตแต่ยังไม่เด่นชัดเท่าปัจจุบัน นักวิชาการและนักขับเคลื่อนทางสังคมเชื่อว่าความเหลื่อมล้ำเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งทางการเมืองและเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ปัจจุบันความเหลื่อมล้ำไม่ใช่แค่เพียงเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง แต่ยังมีความเหลื่อมล้ำในประเด็นต่างๆ และความไม่เป็นธรรมทางด้านการศึกษามี 6 ประเด็นหลักสำคัญ คือ 1) การเข้าถึงระบบโรงเรียน 2) การเข้าถึงคุณภาพโรงเรียน 3) การเข้าถึงคุณภาพอุดมศึกษา 4) ความไม่เป็นธรรมในงบประมาณ 5) คุณภาพแตกต่างชีวิตก็แตกต่าง 6) ก้าวให้พ้นวิถีคิดแบบอาณานิคม การเข้าถึงสถิติการศึกษาฉบับย่อ ประจำปี 2565 ข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นข้อมูลสถิติด้านการศึกษาในภาพรวมระดับประเทศ ปีการศึกษา 2565 ที่นำเสนอในเอกสารฉบับนี้ เป็นข้อมูลที่ได้สำรวจจัดเก็บ ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565 สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่จัดการศึกษา โดยจากข้อมูลสถิติ มัธยมศึกษาตอนต้นแบ่งนักเรียนชายจำนวน 1,159,918 คน นักเรียนหญิง จำนวน 1,120,658 คน รวมนักเรียนชายหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,280,571 คน มัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งนักเรียนชาย จำนวน 570,000 คน นักเรียนหญิง จำนวน 794,652 คน รวมนักเรียนชายหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,364,652 คน แต่สถิติข้อมูลทางการศึกษาปีการศึกษา 2565 สรุปข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปี 2565 ข้อมูลจากจำนวนและร้อยละของนักเรียนออกกลางคัน จำแนกรายชั้นปีการศึกษา 2561 – 2565 ได้ระบุว่า มีนักเรียนมัธยมศึกษาได้ออกกลางคันโดยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 409 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน¹

¹ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *สถิติการศึกษาฉบับย่อ* (19 สิงหาคม 2566) BICT ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สป. <<https://shorturl.asia/sv6bO>>.

จากปัญหาความรุนแรงในเด็กและวัยรุ่น ปัญหาความรุนแรงเกิดจากหลายสาเหตุ มักพบว่าการเลี้ยงดูของพ่อแม่ การแข่งขันสูงทางด้านการศึกษา การมุ่งเน้นด้านรายได้ ด้านเศรษฐกิจและค่านิยมที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ปัญหาสังคมในปัจจุบันถ้าหากมองในแง่ของการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจในการแก้ไข รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่แก้ไขเป็นจำนวนมากจะพบได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหานั้นอาจเป็นการปรับเปลี่ยนเพียงชั่วคราวหรือเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุมากกว่า ในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นซึ่งเป็นสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่ต้องการการดูแลและเข้าใจมากที่สุดมักจะเป็นกลุ่มที่พบปัญหาและแก้ไขปัญหานั้นได้ยากที่สุด โดยเฉพาะ “ปัญหาความรุนแรง” เป็นปัญหาที่มาพร้อมกับการแก้ไขและปัญหาที่มาพร้อมกับความคาดหวังของพ่อแม่รวมทั้งคนในสังคม แต่ด้วยภาวะทางเศรษฐกิจและค่านิยมที่เปลี่ยนไป พ่อแม่ต่างต้องออกไปทำงานนอกบ้านและการทำงานส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของลูก ทั้งทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เมื่อพ่อแม่มีความกดดันมากขึ้น ความอ่อนโยนที่ทำให้ลูกผูกพันน้อยลง ทำให้มีความเครียดส่งผลต่อการเกิดความวิตกกังวล พ่อแม่จึงต้องจัดสรรเวลาทำงานกับการดูแลลูกให้ดี ซึ่งวัยรุ่นจะเป็นวัยที่เข้าใจยากที่มีความรุนแรงและส่วนใหญ่คิดว่าตนเองไม่มีอะไรดีพอเห็นคุณค่าในตนเองต่ำและพ่อแม่ไม่สามารถทำให้เด็กเห็นคุณค่าในตัวเองได้เพราะไม่มีเวลาและตามใจลูกเด็กจึงแสดงออกทางอารมณ์ได้ง่าย เด็กมีความต้องการเป็นที่ยอมรับจากคนรอบข้างด้วยวิธีที่ผิด เช่น ชกต่อยแข่งมอเตอร์ไซค์ให้ชนะเพื่อได้รับคำชมจากเพื่อนเกรว่าเก่ง ใช้สารเสพติดเพื่อนจะได้บอกว่าเจ๋ง ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วเด็กก็จะกลับสู่ภาวะปกติ แต่ถ้าได้รับการแก้ไขช้าเด็กอาจจะกลายเป็นปัญหาของสังคม²

นักสังคมสงเคราะห์ คือ บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ บรรเทาและป้องกันการขยายตัวของปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมและปัญหาส่วนบุคคล งานสังคมสงเคราะห์คือวิชาชีพแห่งการช่วยเหลือเป้าหมายคือการส่งเสริมสวัสดิภาพของมนุษย์ผ่านการให้คำปรึกษาป้องกันและจัดปัญหาให้ความช่วยเหลือผู้คนในด้านต่างๆ ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ นักสังคมสงเคราะห์ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าใจตนเองและผ่านพ้นปัญหาที่พบเจอ

นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ วิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือ บรรเทา และป้องกันการขยายตัวของปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนเด็กนักเรียน นักสังคมสงเคราะห์ที่สามารถทำวิชาชีพนี้ได้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพจิตที่สามารถจะช่วยเหลือนักเรียนที่มีความอ่อนแอด้านจิตใจและพฤติกรรม โดยการสร้างพลังงานบวกสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก นักสังคมสงเคราะห์ยังสามารถให้คำปรึกษากับผู้ปกครองของนักเรียน ครูอาจารย์ และผู้บริหาร ไม่ว่าจะให้คำปรึกษาแบบกลุ่มหรือเฉพาะบุคคล นักสังคมสงเคราะห์นอกจากหน้าที่ในโรงเรียนยังมีหน้าที่ประสานงานระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน เพื่อให้เด็กนักเรียนประสบความสำเร็จทั้งทางด้านวิชาการและสังคม หน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน คือ การพบปะ

² ศิริรัช หงส์สงวนศรี, ปัญหาความรุนแรงในเด็กและวัยรุ่น (15 ตุลาคม 2566) Preview <<https://th.rajanukul.go.th/preview-3563.html>>.

นักเรียนเพื่อแทรกแซงในภาวะวิกฤติการพัฒนาและการสอนกลยุทธ์การแทรกแซงเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายทางวิชาการ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่แข็งแกร่งรวมถึงกลยุทธ์ในการแก้ไขข้อขัดแย้งและการจัดการความโกรธ การทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นในสถานการณ์ความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียน เพื่อช่วยสนับสนุนการปรับตัว การเรียนรู้ และการพัฒนาของนักเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าถึงโปรแกรมการศึกษาพิเศษและแหล่งข้อมูลสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษ หรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้การสนับสนุนและการศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อช่วยปรับปรุงความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อแนวโน้มด้านการศึกษา และพฤติกรรมของนักเรียน ช่วยเหลือเขตในการพัฒนาและดำเนินโปรแกรมการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความพิเศษหรือขั้นสูง เช่นเดียวกับโปรแกรมทางเลือกสำหรับนักเรียนที่ลาออก กระทำผิด หนีออกจากโรงเรียนหรือประสบปัญหาอื่น ๆ ที่ขัดขวางการเรียนรู้ของนักเรียน³

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

บททวนวรรณกรรม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาตนเองด้านทางเพศเป็นปัญหาสำคัญสำหรับกลุ่มวัยรุ่นคือ ขาดผู้ชี้แนะหรือชี้แนะนำถึงวิธีการดูแลสุขภาพทางเพศ ปัญหาที่สำคัญอีกสองปัญหาคือ ปัญหาการเรียนรู้เรื่องเพศการดูแลสุขภาพทางเพศและการมีเพศสัมพันธ์ ปัญหาการรู้จักวางตนเองในด้านเพศกับบุคคลอื่น ๆ ปัจจุบันวัยรุ่นขาดความรู้เรื่องจึงนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาวัยรุ่นใช้ความรุนแรงคือ ขาดทักษะในการจัดการปัญหา ขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตัวเองซึ่งวัยรุ่นจะมีน้อยการคิดไตร่ตรองการใช้ความรุนแรงก่อนข้างทำให้การใช้กำลังทำร้าย คำพูด กิริยาที่แสดงออกถึงการใช้ความรุนแรง รวมไปถึงปัญหาเด็กวัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติด ดื่มเหล้าสุรา ใช้สารเสพติดรวมถึงติดเกมส์ สาเหตุหลักมาจากการขาดที่พึ่งพาหรือที่ยึดเหนี่ยวทางใจ ขาดความสุขในครอบครัวรวมถึงเด็กที่ไม่มีภูมิด้านทานแรงกดดันจากเพื่อน⁴

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือการส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีเกื้อกัมคุ้มกันทางจิตใจ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะการดำรงชีวิตประจำวันและรอดพ้นสภาวะวิกฤติต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือ

³ Regis College, *Responsibilities of a School Social Worker* (15 October 2024) Online <<https://online.regiscollege.edu/online-masters-degrees/master-of-social-work/careers/school-social-work-responsibilities/>>.

⁴ สรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์, *สุดยอดปัญหาหนักอกของวัยรุ่นทั่วโลก* (20 กันยายน 2566) Report <<https://www.thaichildrights.org/report/%E0%>>.

นักเรียน (1) เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานสามารถตรวจสอบ (2) เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (3) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ (1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงสภาพปัญหา (2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี (3) นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง คุณธรรม จริยธรรม และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (4) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน (5) ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจังด้วยความเสียสละ เอาใจใส่

กฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชน ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่าเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดของกลุ่มอาชญากรรมต่าง ๆ จำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็พบว่าเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในอนาคตต่อไป รัฐได้ออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้สำหรับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะและมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ มีการนำกฎหมายฉบับใดมาปรับใช้ขึ้นอยู่กับการกระทำของเด็กและเยาวชนว่ามีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายในเรื่องใดบ้าง กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็กและเยาวชนซึ่งประสบเป็นประจำ ดังนี้ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดต่อเสรีภาพ เช่น พรากผู้เยาว์ กระทำอนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เช่น เสพกัญชา เสพยาบ้าหรือเฮโรอีน เสพสารระเหย และความผิดฐานครอบครองยาเสพติดให้โทษ⁵

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามปลายปิด (Close – ended Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมตอนปลายในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยจัดลำดับโรงเรียนที่มีนักเรียนโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้แก่ โรงเรียนสมุทรปราการ, โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว, โรงเรียนราชประชาสมาสัยฝ่ายมัธยม

⁵ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2566 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (18 สิงหาคม 2566) <https://surat2.go.th/2021/files/com_agency/2022-12_dad2c596c6d9967.pdf>.

⁶ ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (1 มีนาคม 2567) <<https://spcspb3.thai.ac/clientupload/spcspb3/download/2.pdf>>.

รัชดาภิเษกในพระบรมราชูปถัมภ์, โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ, โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์, โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ ผู้วิจัยสำรวจทั้งหมด 6 โรงเรียนเลือกตัวแทนจาก 6 อำเภอในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 397 คน แบ่งเป็นโรงเรียนละ 67 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

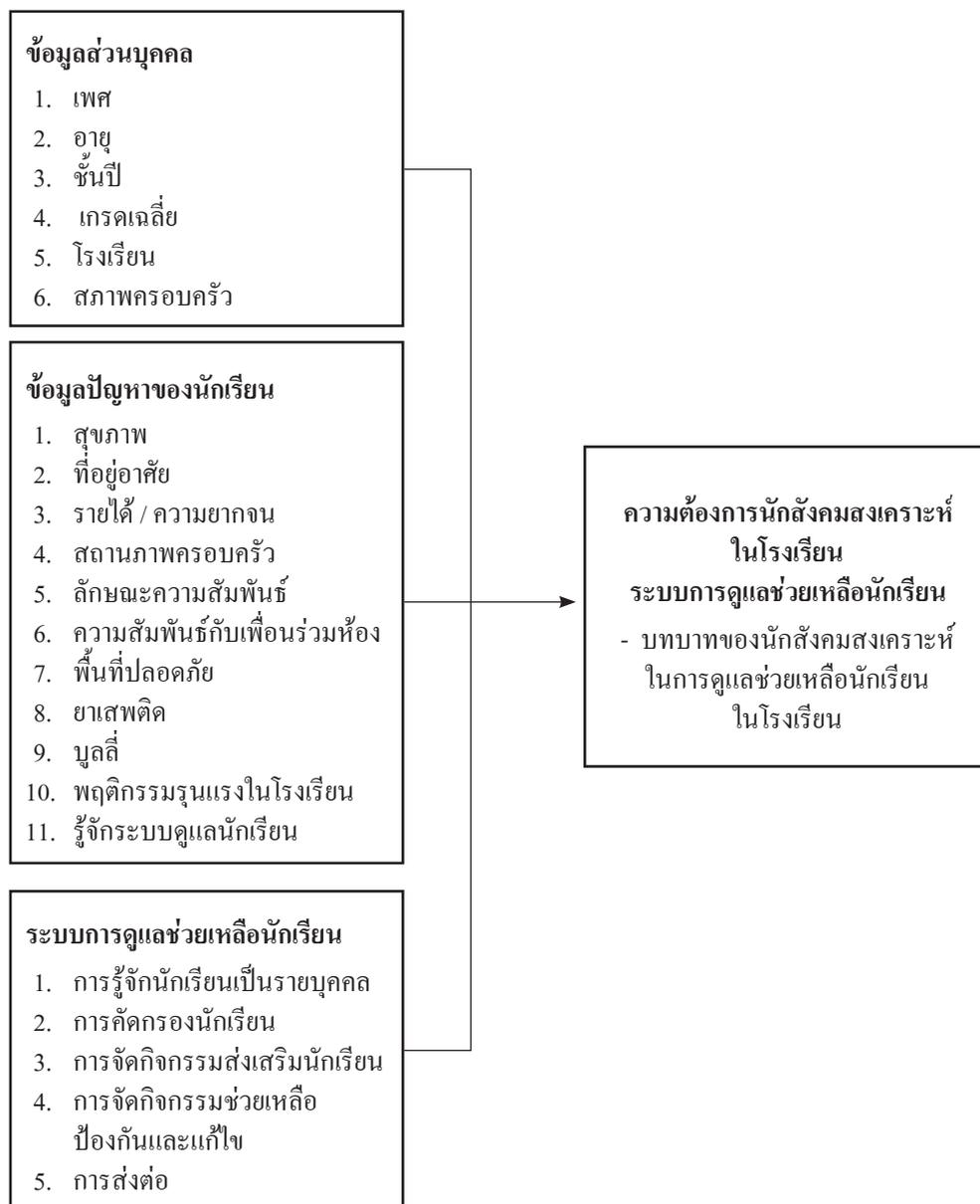
ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามปลายปิด (Close – ended Questionnaire) แบบสอบถามใช้หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลส่วนบุคคล, ข้อมูลระบบดูแลนักเรียน, ข้อมูลความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลกับทางโรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียน โดยแนบบแบบสอบถามเพื่อให้ทางโรงเรียนได้ทราบเบื้องต้นในลักษณะของการเก็บข้อมูล 2) เมื่อได้รับการตอบกลับจากโรงเรียนจึงนัดหมายวันเวลากับคุณครู / อาจารย์ที่รับผิดชอบดูแลพร้อมชี้แจงขั้นตอนการเก็บข้อมูลกับทางคุณครู / อาจารย์ 3) เข้าเก็บข้อมูลตามวันเวลาที่นัดหมายพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการงานวิจัยให้กับนักเรียนและสอบถามความรู้เบื้องต้นจากนักเรียน เช่น นักเรียนรู้จักแบบสำรวจ SDQ หรือไม่, SDQ มีความสำคัญอย่างไรกับนักเรียน, นักเรียนรู้จักระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีหลักการอย่างไรบ้าง สามารถช่วยเหลือนักเรียนอย่างไรบ้าง, นักเรียนรู้จักนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนหรือไม่, นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนสามารถช่วยเหลือนักเรียนอย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 1 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อใช้ในการพรรณนาข้อมูลปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

- วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ โรงเรียน ชั้น
- วิเคราะห์ข้อมูลระบบดูแลนักเรียน
- วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการนักสังคมสงเคราะห์เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลการดำเนินการวิจัยดังนี้ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างจาก 6 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 16 ปี อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลการเรียน 3.00 – 3.49 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่โรงเรียนสมุทรปราการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลการดำเนินการวิจัยดังนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว มีที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ซึ่งครอบครัวมีรายได้ครอบครัวต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท มีสถานภาพครอบครัวอยู่ด้วยกัน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัวสนิทมาก ใกล้ชิด คอยให้คำปรึกษา นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องลักษณะชอบช่วยเหลือเพื่อน ใครเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้กับนักเรียนคือแม่ นักเรียนมีการใช้ยาเสพติดในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ไม่ใช้สารเสพติด นักเรียนเคยเห็นเหตุการณ์บูลลี่ในโรงเรียนซึ่งส่วนใหญ่เคยเห็น นักเรียนเคยพบพฤติกรรมความรุนแรงในโรงเรียน ส่วนใหญ่พบเห็นพฤติกรรมความรุนแรง นักเรียนรู้จักระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้จักรัก

3. การวิเคราะห์ข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลการดำเนินการวิจัยดังนี้

ข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า หากนักเรียนมีปัญหาอะไรมักจะปรึกษาครูประจำชั้น / อาจารย์ที่ปรึกษา อยู่ในระดับปานกลาง คุณครูประจำชั้นจดจำนักเรียนได้ทุกคน อยู่ในระดับมาก เมื่อท่านมีปัญหาการเรียนท่านจะปรึกษาอาจารย์ประจำรายวิชา อยู่ในระดับปานกลาง คุณครูเคยไปเยี่ยมบ้านและพูดคุยกับผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ท่านเคยใช้บริหารห้องพยาบาลในโรงเรียนเมื่อเจ็บป่วยอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนมีการตรวจสอบสุขภาพประจำปี อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อนักเรียนมีความเครียด วิตกกังวล มักจะได้รับคำปรึกษาจากคุณครู / บุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนานักเรียนในโรงเรียนหรือหน่วยภายนอกจัดขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนชอบเปิดโลกกิจกรรม / การแข่งขันกีฬา / กิจกรรมงานวิทยาศาสตร์ของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด / ทูป็นัมเบอร์วัน / ดำรงให้ความรู้เรื่องยาเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเชิงป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับวัยรุ่น อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนจัดการอบรมเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียน / รักในวัยรุ่น / การตั้งครรภไม่พร้อม ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง ท่านเคยได้รับการช่วยเหลือจากโรงเรียน เมื่อมีปัญหาสุขภาพ / การเรียนและเรื่องอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ท่านเคยเห็นคุณครูส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพมีโรคประจำตัวไปโรงพยาบาล อยู่ในระดับปานกลาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการ นักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือนักเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลการดำเนินการวิจัย ดังนี้ นักเรียนรู้จักอาชีพนักสังคมสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง นักสังคมสงเคราะห์สามารถลงเยี่ยมบ้านเพื่อช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีหน้าที่ให้คำปรึกษาเชิงลึกกับนักเรียนในโรงเรียนได้ อยู่ในระดับปานกลาง นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนสามารถร่วมงานกับคุณครูและบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ท่านคิดว่าโรงเรียนควรมีสหวิชาชีพนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ท่านต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและตอบคำถามทุกเรื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์จะสามารถช่วยลดปัญหาซึมเศร้า การฆ่าตัวตายของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์มีความจำเป็นมากในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ท่านคิดว่านักสังคมสงเคราะห์สามารถประสานผู้ปกครองส่งต่อโรงพยาบาล อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านข้อมูลส่วนตัว จากข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ดีทำให้เห็นว่าสอดคล้องกับ นันทกา สุปรียาพร (2566) ศึกษางานวิจัยสุขภาพจิตโรงเรียน : แนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตวัยรุ่น การสร้างลักษณะพื้นฐานของโรงเรียนให้มีวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับวัยรุ่น รวมไปถึงการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ซึ่งจะกำหนดโครงสร้างนโยบายการส่งเสริมและช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการด้านสุขภาพจิตจะส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดีพร้อมที่จะเปิดรับเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ด้านข้อมูลปัญหาของนักเรียน จากข้อมูลปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว มีที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองซึ่งครอบครัวมีรายได้ครอบครัวต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท มีสถานภาพครอบครัวอยู่ด้วยกันนักเรียนกับครอบครัวสนิทมาก ใกล้ชิด คอยให้คำปรึกษา นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องชอบช่วยเหลือเพื่อน นักเรียนมีแม่คือพื้นที่ปลอดภัย นักเรียนไม่มีการใช้สารเสพติด ในโรงเรียนมีเหตุการณ์บูลลี่ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มักจะพบเห็นเหตุการณ์บูลลี่และนักเรียนพบเห็นพฤติกรรมความรุนแรงในโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้จักระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้เห็นว่าสอดคล้องกับ สุริดา พลพิพัฒน์พงศ์ (2560) ศึกษางานวิจัยความคิดฆ่าตัวตายในวัยรุ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง วัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นเพศชายเพศหญิงอยู่ในฐานะครอบครัวแบบไหนหรือมีความสัมพันธ์กับเพื่อนคนรอบข้างแบบใดก็มีความเสี่ยงสูงต่อการมี

ความคิดฆ่าตัวตายโดยเฉพาะคนที่มีลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีปัญหากับนักเรียนคนอื่นหรือครู / อาจารย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เนื่องจากนักเรียนบางคนไม่ทราบแนวทางในการช่วยเหลือจึงทำให้แก้ปัญหาด้วยวิธีการคิดฆ่าตัวตาย

ด้านข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือของนักเรียน จากข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 โรงเรียนจากเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ การประมวลผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนบางส่วนเข้าถึงการดูแลจากคุณครู / อาจารย์ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น และนักเรียนบางส่วนไม่ได้เข้าถึงการดูแลจากคุณครู / อาจารย์ ด้วยเหตุผลส่วนตัวของนักเรียนเอง ทำให้เห็นว่าสอดคล้องกับ ชนกมณัฐ แสงสี, ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง (2564) งานวิจัยแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกโรงเรียน มีความต้องการที่จะดูแลช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาสจากคนรอบข้างเพื่อให้จะเป็น คนที่ดีขึ้น

ด้านข้อมูลความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือนักเรียน จากข้อมูลความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 โรงเรียนจากเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ การประมวลผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนยังไม่ทราบถึงบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนว่าสามารถให้คำปรึกษาช่วยเหลือได้อย่างไร ทำให้เห็นว่าสอดคล้องกับ สุรศักดิ์ ไกรสร (2563) งานวิจัย ความเป็นไปได้ต่อการมีนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนของสังคมไทย คือการสร้างการรับรู้ถึงงานสังคมสงเคราะห์ให้กลายเป็นเรื่องใกล้ตัวแก่คนทั่วไปในสังคมไทยและคณะผู้บริหารโรงเรียนจึงควรสร้างความเข้าใจส่งเสริมบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ให้แก่สังคมได้รับรู้ถึงบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คุณครูที่ปรึกษาและคุณครูแนะแนวควรให้ความรู้เกี่ยวกับ “แบบประเมิน SDQ” เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนทำแบบประเมิน SDQ

1.2 คุณครูที่ปรึกษาและคุณครูแนะแนวควรให้ความรู้ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนทราบว่า ทางหน่วยงานการศึกษามีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคอยช่วยเหลือนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติงาน

จากการศึกษาข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับข้อมูลความต้องการนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน พบว่า ทางโรงเรียนควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับแบบประเมิน SDQ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้นักเรียนในทุกชั้นปีได้รับรู้ว่าโรงเรียนมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ถ้าหาก

โรงเรียนสามารถนำนักสังคมสงเคราะห์หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรงเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ความเข้าใจกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรับรู้ว่าจะเกิดปัญหาของตนเองจะสามารถขอความช่วยเหลือจากใครหรือหน่วยงานไหนได้บ้าง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีนักสังคมสงเคราะห์เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน
2. ควรมีแบบสอบถามสำหรับคุณครู / อาจารย์ / บุคลากรฝ่ายบริหารโรงเรียน เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลของคุณครู / อาจารย์ / บุคลากรฝ่ายบริหารโรงเรียน มาส่งเสริมกับแบบสอบถามสำหรับนักเรียน
3. การศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ หากในครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้นและมีมุมมองได้หลายทิศทาง



บรรณานุกรม

- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *สถิติการศึกษาฉบับย่อ* (19 สิงหาคม 2566) BICT ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สป. <<https://shorturl.asia/sv6bO>>.
- ศิรีไชย หงส์สงวนศรี, *ปัญหาความรุนแรงในเด็กและวัยรุ่น* (15 ตุลาคม 2566) Preview <<https://th.rajanukul.go.th/preview-3563.html>>.
- สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์, *สุดยอดปัญหาหนักอกของวัยรุ่นทั่วโลก* (20 กันยายน 2566) Report <<https://www.thaichildrights.org/report/%E0%>>.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาระดับพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2566 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (18 สิงหาคม 2566) <https://surat2.go.th/2021/files/com_agency/2022-12_dad2c596c6d9967.pdf>.
- ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน* (1 มีนาคม 2567) <<https://spcspb3.thai.ac/clientupload/spcspb3/download/2.pdf>>.
- Regis College, *Responsibilities of a School Social Worker* (15 October 2024) Online <<https://online.regiscollege.edu/online-masters-degrees/master-of-social-work/careers/school-social-work-responsibilities/>>.

